

20 år

2003 -2023

Svenska utvärderingsföreningen

SVUF

JUBILEUMSKONFERENS 7

7-8 DECEMBER 2023

CLARION SIGN

BY NORDIC CHOICE

Poly-kriserna och utvärdering - Vad behövs och vad är möjligt?

Anna Johansson, fil.dr. Mälardalens universitet

Ylva Norén Bretzer, moderator

Metodik för att utreda kriser?!

SVUF – Svenska utvärderingsföreningen
December 2023

Anna Johansson, fil.dr. Mälardalens universitet

**Mälardalens
universitet**

Studieuppdrag till Mälardalens högskola

Metodik för utredning av kriser

Analys av metodologiska tillvägagångsätt redovisade i rapporter och återberättade i intervjuer med utredare

- Forskningsstudie publicera mars 2018
- Ladda ner rapporten från MSB web-sida:
 - <https://rib.msb.se/filer/pdf/28453.pdf>

Resultatet från två empiriska studier

Rapportstudie

- En systematisk redovisning av de metodologiska redogörelser som återfinns i rapporter från kriser i Norden och Storbritannien.
 - 8 rapporter, totalt 800 A4 sidor
 - Mellan 13 – 395 sidor/per rapport
 - I genomsnitt 100 sid./rapport
- Vilken sorts undersökning har genomförts?
- Varför genomfördes undersökning?
- Hur har undersökningen genomförts?

Intervjustudie

- Intervjuer med utredare i Norden kring deras erfarenheter och upplevelser från att ha arbetat med undersökningar efter kriser
 - Semi-strukturerade med utredare (n=6)
 - 11 h inspelat material
 - 176 A4 transkriberat material
- Vilken metodik används för att undersöka kriser?
- Vad har betydelse i utformning av tillämpad metodik?
- Hur kan metodiken för att utreda kriser utvecklas?

Katastrofen på Hillsborough Stadium 1989

- 96 personer kläms ihjäl och 766 skadas på Hillsborough Stadium i Sheffield, Storbritannien under en fotbollsmatch i april 1989.
- Händelsen har officiellt utretts flera gånger eftersom ansvariga aktörer i tidigare utredningar lämnat icke-korrekta uppgifter om händelsen och dess hantering.

Intressant för att forskarteam kopplas in för att skapa transparent analys och en databas som alla kan studera materialet.

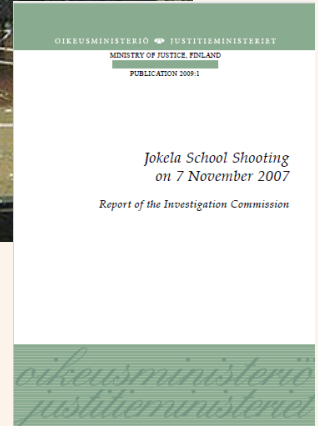
Hillsborough dísaster, in 1989 CREDIT: REX/SHUTTERSTOCK

Hillsborough
The Report of the Hillsborough
Independent Panel

September 2012

Skolskjutningen i Jokela i Finland 2007

- Åtta personer sköts till döds och tretton skadades i november 2007 på en högstadies- och gymnasieskola i Jokela i Finland.
- **Skapades en ny lag för att kunna utreda händelsen!**

Askmoln till följd av vulkanutbrott 2010

- Ett vulkanutbrott på Eyjafjallajökull, Island i april 2010 medförde tillsammans med rådande atypiska meteorologiska förhållanden att ett askmoln skapades och spreds över Nordeuropa.
- **En "alternativ" typ av undersökning med fokus på erfarenhetsåterföring**

Översvämning pga. skyfall Köpenhamn 2011

- Ett skyfall i juli 2011 orsakade stora översvämningar med efterföljande skador på byggnader, vägar och samhällsviktiga funktioner i Köpenhamn

Intressant eftersom statligt och kommunalt perspektiv "konkurrerar" om tolkningsföreträde

Vinterbränderna i Norge 2014

Under loppet av 11 dagar i januari 2014 uppstår Norges största bränder i modern tid:

1. **Lærdal:** En bostadsbrand leder till att 40 byggnader (17 bostadshus) förstörs, 446 personer fick uppsöka sjukhusvård, 70 personer förlorade sina hem/ägodelar och 680 personer evakuerades.
2. **Flatanger:** En gnista från en kraftledning antänder torrt gräs. 64 byggnader (23 bostads- eller fritidshus) brann upp (de flesta inom loppet av 2 timmar) samt 15 km² naturmiljö.
3. **Frøya:** Barns lek med eld antänder torr vegetation. Ett fritidshus brann upp samt 10 km² naturmiljö. Ca 200 personer evakuerades

Intressant eftersom den tar ett samlat grepp över tre till orsaken helt olika händelser.

Skogsbranden i Västmanland 2014

- En gnista från en skogsmaskin antänder torr mark på ett kalhygge. Under de första 4 dagarna eskalerade branden från 30x30 meter till mer än 14 000 hektar. Hanteringen av branden krävde deltagande av många olika aktörer från olika nivåer och delar av landet samt stöd från EU och frivilliga organisationer.

26 deltagande aktörer har skrivit uppföljningar, utredningar, utvärderingar.

Till Justitiedepartementet

Regeringen beslutade den 14 augusti 2014 att tillkalla en särskild utredning med uppmaning och överaktörerna i samband med utredningen i beaktning av att den utredningen är av betydelse för riksdagen och för riksdagens arbete.

Utredningen, i överlämna härmed utredningen uppmaning.

Soschuden i feber

Aud Spökst

Olycksutredning
Skogsbrand Västmanland

Olycksutredning
Skogsbrand i Västmanland efter länsstyrelsens övertagande av räddningstjänsten

Grundinformation om olyckan
Orsaken: Skogsbrand 2014-07-31
Lokalitet: 02-01
Plats: Öster om Sjöfallberg, Surahammars kommun, Hålsjöberg, Sjöfallberg
Län: Västmanlands län
Anmälan av tilläggsolycka: 2014-08-11
Anmälan av tilläggsolycka: 2014-08-11

Grundinformation om olyckan
Orsaken: Skogsbrand 2014-07-31
Lokalitet: 02-01
Plats: Öster om Sjöfallberg, Surahammars kommun, Hålsjöberg, Sjöfallberg
Län: Västmanlands län
Anmälan av tilläggsolycka: 2014-08-11
Anmälan av tilläggsolycka: 2014-08-11

Snöskred på Svalbard 2015

- Ett snöskred på fjället Sukkertoppen förstörde totalt elva bostadshus och dödade ett barn och en man samt skadade allvarligt nio personer (fyra barn och fem vuxna).

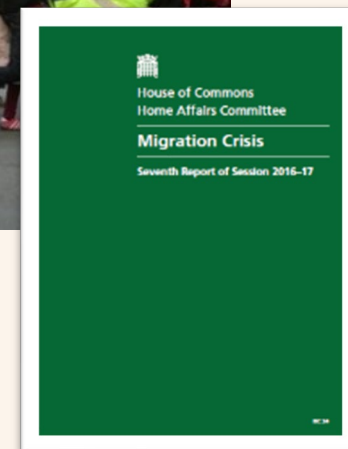
Intressant bl.a. eftersom den är en samverkansprodukt mellan olika statliga myndigheter

Migrationskrisen i Storbritannien 2015/16

- Ett stort antal migranter kommer till EU 2015–2016 pga. krig och instabilitet i olika länder i Östeuropa, Asien och Afrika
- Migrationen innebär stora politiska, sociala och ekonomiska utmaningar.

Intressant eftersom det finns tydlig politisk koppling och går att läsa allt material online.

Analys av rapporterna

Katastrofen på Hillsborough Stadium

Fakta om rapporten
 Titel: The Report of the Hillsborough Independent Panel
 Land: Storbritannien -
 Datum för händelsen: 15 april 1989
 Rapportens omfång: 356 sidor inklusive bilagor.
 Publicerad: September 2012

Vilken sorts undersökning har genomförts?

Hillsborough-rapporten är resultatet från en oberoende statlig utredning av Hillsborough-incidenten. Utredningen är beställd av Underhuset (the House of Commons) och tillsatt av regeringen.

Rapporten består av en sammanfattning, 1 översikt av vad som tidigare har varit känt som framkommit i analysens avseende på omkring och efterföljder av katastrofen 3) framkomnen information. Bilagor: Redovisning och plats för när händelsen genomfördes; 4) representanter har författats och hur de i händelsen under arbetet; processen för offentlig undersökningemetod.

Vårdför genomfördes undersökningen?

Syftet med rapporten är något oklart form gällande för alla "saga alla kort på bordet" och offentliggörande av den offentliga information Hillsborough-incidenten. Vidare finns det ett allmänhetens försläpse av tragedin och de ansvariga för händelsen samt redovisning för en underliggande hantering. Utredningen ska familjer och upprätta ett arkiv för Hillsborough Hur genomfördes undersökningen?
 Utredningen är en olinställt tillstånd statlig medlemmar med olika experter/utredare (som har en tydligt angivet?) Kommissionen har utgående information om händelsen för analys och triangulering ut i sammanlagt information.

Översikt 2 Metodologisk ansats i Hillsborough

Översämning ppa. skuffall Köpenhamn (kommunal)

Fakta om rapporten
 Rapportens titel: Evalueringarapport - Skyvud den 2-3, juli 2011
 Land: Danmark
 Datum för händelsen: Juli 2011
 Rapportens omfång: 13 sidor
 Rapporten publicerad: September 2011

Vilken sorts undersökning har genomförts?
 Rapporten är en (sällv-)utvärdering av Köpenhamns kommun hantering av översämningen med fokus på hantering av skadorna. Köpenhamns stad gav dåvarande Köpenhamns brandväsen, i egenskap av ansvarig för den kommunala beredskapsmyndigheten, i uppdrag att genomföra utvärderingen.
 Rapporten består av sju avsnitt: 1) Inledning 2) Faktabeskrivning av händelseförloppet 3) Övergripande redovisning av skadebilden 4) Tidpunkter för när olika resurser och andra åtgärder vidtog av räddningstjänsten 5) Punktlista över uppkomna samhälleliga problem/stador 6) Beskrivning av utvärderingens fokus, syfte och genomförande 7) Övergripande slutsatser och rekommendationer.

Vårdför genomfördes undersökningen?

Syftet med den kommunala rapporten om översämningen är att göra en övergripande utvärdering av stadens förvaltnings gemensamma insatser för att hantera översämningarna som följde av skyfallet i det skada svedet och ge förslag till åtgärder som kan underlätta ett redan påbörjat förändringsarbete. Utvärderingen utfördes som ett led i stadens fortsatta arbete med klimatfrågor, inklusive behovet av ytterligare arbete med planen för fortsatt drift, den framtida sårbarhetsanalys och skyfallplanerna.

Hur genomfördes undersökningen?

Köpenhamns brandväsen har mot bakgrund av myndighetens ansvar och verksamhetsområde utfört utredningen med stöd från stadsbrandkommunens övriga förvaltnings. Rapporten redovisar i huvudsak för fakta avseende mängden vatten som kom, vilka beredskapsresurser som sattes in och tidpunkten för när detta förordades. Vidare anges att kommunens förvaltnings under ett möte fick en bedömning av vad som gick bra och mindre bra beredskapsmängd och från förslag till åtgärder i relation till 14 utpekade punkter angående beredskapen exempelvis kring ledning, samverkan, lägesbild, stöd, lärmning osv.

Översikt 4 Metodologisk ansats i översämningens-rapporten (kommunal)

Skolskjutningen i Jokela i Finland

Fakta om rapporten
 Titel: Jokela School Shooting on 7 November 2007. Report of the Investigation Commission
 Land: Finland
 Datum för händelsen: 7 november 2007
 Rapportens omfång: 148 sidor
 Publicerad: Februari 2009 (engelsk version)

Vilken sorts undersökning har genomförts?

Rapporten är resultatet från en officiell statlig utredningskommission av skolskjutningen. Utredningen är beställd av Justitieministeriets Justitiedepartementet i samråd med lag (662/2008) om undersökning av

del 1) Beskrivning av händelseförberedelser, vidtagna åtgärder och andra hot som följde från skolan, vapnet, ljudet, olika aktörers föreliggande och andra styrande åtgärder till händelsen avseende Lax, lösnings, effekter av dataexponering av händelsen. 5) Analys av händelsen. 7) Kommissionens rekommendationer.
 6) Skyvud den 2-3, juli 2011
 Land: Danmark
 Datum för händelsen: Juli 2011
 Rapportens omfång: 13 sidor
 Rapporten publicerad: September 2011

Vilken sorts undersökning har genomförts?

Undersökningen bestod av följande delar: 1) Inledning 2) Fakta och bakgrund 3) Beskrivning av händelsen 4) Utvärdering av händelsen 5) Rekommendationer
 Rapporten är en (sällv-)utvärdering av händelsen i Jokela i Finland. Rapporten är resultatet från en officiell statlig utredningskommission av skolskjutningen. Utredningen är beställd av Justitieministeriets Justitiedepartementet i samråd med lag (662/2008) om undersökning av händelsen. 7) Kommissionens rekommendationer.
 6) Skyvud den 2-3, juli 2011
 Land: Danmark
 Datum för händelsen: Juli 2011
 Rapportens omfång: 13 sidor
 Rapporten publicerad: September 2011

Översikt 3 Metodologisk ansats i skolskjutnings-rapporten

Översämning ppa. skuffall Köpenhamn (statlig)

Fakta om rapporten
 Rapportens titel: Redegørelse vedrørende skyvudet i Storkebanhavn lørdag den 2. Juli 2011
 Land: Danmark
 Datum för händelsen: Juli 2011
 Rapportens omfång: 22 sidor
 Rapporten publicerad: Information saknas i rapporten

Vilken sorts undersökning har genomförts?

Rapporten är den statliga myndigheten Beredskabsstyrelsens officiella redoviselse och beskrivning av de allmänna omständigheterna som omger händelsen. Rapporten sattes in och berörda parter som följde efter

1) Fakta om händelsen och åsatt 4) Beskrivning av initiativen inför händelsen 7) Slutatsatser, insatserna och hanteringen samt händelsen enskilda utdrag och åsatt. Det framhålls även att de delar som följde efter

Översikt 3 Metodologisk ansats i skolskjutnings-rapporten

Rapporten är en (sällv-)utvärdering av händelsen i Jokela i Finland. Rapporten är resultatet från en officiell statlig utredningskommission av skolskjutningen. Utredningen är beställd av Justitieministeriets Justitiedepartementet i samråd med lag (662/2008) om undersökning av händelsen. 7) Kommissionens rekommendationer.
 6) Skyvud den 2-3, juli 2011
 Land: Danmark
 Datum för händelsen: Juli 2011
 Rapportens omfång: 13 sidor
 Rapporten publicerad: September 2011

Översikt 3 Metodologisk ansats i skolskjutnings-rapporten

Rapporten är en (sällv-)utvärdering av händelsen i Jokela i Finland. Rapporten är resultatet från en officiell statlig utredningskommission av skolskjutningen. Utredningen är beställd av Justitieministeriets Justitiedepartementet i samråd med lag (662/2008) om undersökning av händelsen. 7) Kommissionens rekommendationer.
 6) Skyvud den 2-3, juli 2011
 Land: Danmark
 Datum för händelsen: Juli 2011
 Rapportens omfång: 13 sidor
 Rapporten publicerad: September 2011

Översikt 3 Metodologisk ansats i skolskjutnings-rapporten

Ram för analys av metodik i rapporter från inträffade kriser

Huvudfråga	Underfrågor	Exempel på specificerande följdfrågor
		Är undersökningen en oberoende statlig granskning, en självvärdering från en myndighet, en vetenskaplig rapport eller en undersökning genomförd av sektorsvarig myndighet eller annan intressent? Är det en uppföljning, utredning eller utvärdering?
	Typ av undersökning?	
	Föremål för undersökningen?	Vilka avgränsningar sätts? Vad ska respektive inte ingå i undersökningen?
	Initiering och finansiering av samt rättslig grund för undersökningen?	Hur kommer det sig att en undersökning genomförs? På vems initiativ görs den? Finns det juridiska mandat som möjliggör insamling av nödvändig information? Vem finansierar undersökningen och vad får den kosta?
	Syftet med undersökningen?	Är syftet med undersökningen att kontrollera, främja och/eller utveckla en specifik verksamhet?
	Undersökningens förväntade nytta?	Till vad är undersökningen tänkt att användas och till vilken målgrupp riktar sig rapporten?
	Utförare av undersökningen?	Vem som får uppifften att leda och ansvara för arbetet? Vem gjorde valet? Vilken sak- och metodkunskap har utredaren?
	Typ av material som ska samlas in och dokumenteras?	Vilka strategier, metoder och instrument har använts vid dattainsamlingen? Vilka etiska ställningstagande har gjorts?
	Analys av insamlad information?	Hur har bearbetningen av data gått till? Redovisas analysens olika steg? Gör det kritiskt granska de analyserna?
	Värdering/bedömning av insamlad information?	Vilka är värderingskriterierna? Mot vilken bakgrund har just dessa kriterier valts? Finns det tillämpbara systemteorier och modeller?

Figur 1 Ram för analys av metodik i rapporter från inträffade kriser

Varför genomfördes undersökningarna?

Undersökningarna har vanligen ett brett och mångfacetterat syfte

- En blandning av att kontrollera, främja och utveckla verksamheten.
 - *Är det medvetet val eller av okunskap tar vi fram den breda penseln?*

Den förväntade nyttan är ofta underförstådd.

- Tilltänkta målgrupp eller användningsområde anges ej!
 - *Är det medvetet eller finns det ej en tanke om tillämpningen?*

Hur har undersökningarna genomförts?

- De metodologiska beskrivningarna (information om vilken typ av fakta som har samlats in, hur det har gjorts och hur den har analyserats) anges kortfattad eller saknas helt.
- Det framgår inte hur analysen gått till eller hur källor valts ut för analys.
- Vanligen redovisas enbart resultatet och slutsatsen från analyserna.
 - *Hur ska vi då kunna lära av varandra och kritiskt granska?*
- Vanligen består underlaget av enklare faktaredovisningar baserade på officiell statistik och dokument (loggböcker, registrerade handlingar, insatsrapporter), sammanfattande redogörelse för skador och insatta åtgärder och/eller information inhämtad från samtal med involverade aktörer och/eller ibland platsbesök (intervjuer, hearings, workshops) och skriftliga utlåtanden från olika experter.
 - *Vi tar det som finns att tillgå och gör något av det?*

Sammanfattande reflektion på rapportstudien

- Utvärderingar som ofta saknar "utvärderings-egenskaper"
 - *Hur var händelsen tänkt att hanteras idealt?*
 - *Hur skulle "systemet" fungerat?*
- Syftet, förväntad nytta och målgrupp beskrivs i svepande och allomfattande termer
 - *Används överhuvudtaget rapporterna och till vad?*
- Slående hur lite utrymme som ges till att redovisa tillämpat tillvägagångssätt
 - *Försvårar kunskapsspridning om förfarande och kritisk granskning*
- Valet av utredare eller hans kunskaper
 - *Mot bakgrund av vad väljs utredaren?*
 - *Kunskaper om systematisk datainsamling, analys eller om sakfrågan eller hur händelsen idealt borde ha hanterats?*
 - *Vilka effekter får valet på undersökningens kvalitén och tillämpbarheten?*

Resultat – intervjustudien

Vilken metodik används för att undersöka kriser?	
Huvudkategori	Underkategori
Generellt tillvägagångssätt	Rama in och effektivisera arbetet
	Extern representation
Datainsamling	Olika typer av källor
	Urval av informanter
	Svårigheter att tillgå fakta
Analys	Finns ingen passande metod för helheten
	Tillämpade analysmetoder
Värdera och bedöma	Frånvaro av värderings- och bedömningsgrunder
	Tillämpade värderings- och bedömningsgrunder
	Åtgärdsförslag och rekommendationer
	Kritiskt granska undersökningen

Vad har betydelse i utformning av tillämpad metodik	
Huvudkategori	Underkategori
Förutsättningar i systemet	Avsaknad av ansvar och praxis
	Befogenhet att samla in data och skydda informanten
Ramar för uppdraget	Resurser
	Utgångspunkter
Syftet	En blandning av intentioner
	Kontrollera, förtydliga ansvar och utreda enligt lagkrav
	Främja och utveckla verksamheten
Förväntad nytta	Lärande och erfarenhetsåterföring
	Möta förväntan, visa handlingskraft och tona ner kritik
Målgruppen	Önskan om att tillfredsställa flera intressenter samtidigt
	Styr undersökningens utformning, utförande och redovisning
Utredaren	Valet bidrar till en bestämd inriktning av undersökningen
	Väljs utifrån erfarenhet, kompetens och tillgänglighet
Underlag för analys	Bredd, djup och omfång på tillgängliga data
	Säkert, etiskt och praktiskt möjligt att samla in

Hur kan metodiken för att utreda kriser utvecklas?	
Huvudkategori	Underkategori
Utveckla stöd och vägledning i genomförandet	Brist på juridiskt, metodologiskt och psykologiskt stöd
	Brist på värderings- och bedömningsgrunder
Utveckla aktörernas kultur och vilja att lära och utvecklas	Dokumentation
	Förhållningssätt och kultur
	Intresse för att lära från inträffade händelser
Tillgång till utredningsexpertis	Oberoende expertgrupp med mandat
	Kunskapsutbyte med andra länder

Sammanfattande reflektion: intervjustudien

- Det finns *inte* någon tillämpbar metodik som förmår fånga helheten.
- Valet av tillvägagångssätt beror på tillgängligt underlag och dess bredd, djup och omfång - ofta bristfälligt eller så saknas det helt!
- Det ofta saknas systemteorier och modeller att värdera utfallet emot.
- Avsaknaden av grundläggande förutsättningar i systemet: ett utpekat ansvar att initiera och befogenheter att utföra undersökningar.
- De ramar som ges för uppdraget (resurser och utgångspunkter).
- Syftet och målgrupp påverkar såväl utformning, utförande och redovisning.
- Den förväntade nyttan – möta kritik och förväntningar snarare än att få till stånd ett organisatoriskt lärande och erfarenhetsåterföring.
- Valet av utredare och hans sak- och metodkunskaper påverkar.
- Se över de juridiska möjligheterna att samla in erforderlig information och säkerställa informanternas källskydd.
- Utveckla olika former av praktiskt stöd (utbildning, vägledning).

Vilken metodik används för att undersöka kriser?

Vilken metodik används för att undersöka kriser?	
<i>Huvudkategori</i>	<i>Underkategori</i>
Generellt tillvägagångsätt	Rama in och effektivisera arbetet
	Extern representation
Datainsamling	Olika typer av källor
	Urval av informanter
	Svårigheter att tillgå fakta
Analys	Finns ingen passande metod för helheten
	Tillämpade analysmetoder
Värdera och bedöma	Frånvaro av värderings- och bedömningsgrunder
	Tillämpade värderings- och bedömningsgrunder
	Åtgärdsförslag och rekommendationer
	Kritiskt granska undersökningen

Många utredningar görs på traditionellt sätt [...] som någon slags brainstorming [...] några vise män eller kvinnor sitter runt bordet och tänker ut vad som är viktigt.

Händelserapporter [...] Radiotrafik [...] Face to face, telefon också naturligtvis. Erfarenhetsberättelser. Andra organisationer och personer som hade tecknat ner sina erfarenheter [...] och alla foton [...] Det var en enorm mängd data och alltifrån minnesanteckningar, post-it-lappar, inspelningar, bildmaterial [...] Det var både högt och lågt.

Väldigt mycket finns inte dokumenterat över huvud taget. Vi vet vad vi får berättat för oss och vi vet också att saker och ting faktiskt har hänt, men vi hittar ingen dokumentation på det [...] Ingen kommer ihåg [...] och ingen kan svara på hur och varför.

[...] När man sedan intervjuar folk så tror de att de berättar sanningen. Det är absolut inte så att de sitter och ljuger. Det är ytterst sällan jag har upplevt att man ljuger medvetet. Ibland kanske man förskönar sanningen litegrann [...] undanhåller information. Man vill inte blotta sig [...] Man vill gärna skydda sig själv eller sin organisation [...] man efterrationaliserar sitt eget beslut.

Är det någonting som är väldigt karaktäristiskt för de här kriserna är det att det finns väldigt lite data. Det finns väldigt, väldigt mycket uppgifter som inte är dokumenterade någonstans [...]

Man kan inte koppla det till gjorde man rätt eller fel utifrån det här dokumentet eller de här rutinerna. För det finns inte framtaget [...] Om man nu inte har något rätt eller fel att förhålla sig till [...] är det i princip upp till läsaren att ha någon slags tolkningsföreträde.

Man har faktiskt inte skrivit ett
regelverk för den här typen av
händelser [kriser

Vad har betydelse i utformning av tillämpad metodik?

Vad har betydelse i utformning av tillämpad metodik	
Huvudkategori	Underkategori
Förutsättningar i systemet	Avsaknad av ansvar och praxis
	Befogenhet att samla in data och skydda informanten
Ramar för uppdraget	Resurser
	Utgångspunkter
Syftet	En blandning av intentioner
	Kontrollera, förtydliga ansvar och utreda enligt lagkrav
	Främja och utveckla verksamheten
Förväntad nytta	Lärande och erfarenhetsåterföring
	Möta förväntan, visa handlingskraft och tona ner kritik
Målgruppen	Önskan om att tillfredsställa flera intressenter samtidigt
	Styr undersökningens utformning, utförande och redovisning
Utredaren	Valet bidrar till en bestämd inriktning av undersökningen
	Väljs utifrån erfarenhet, kompetens och tillgänglighet
Underlag för analys	Bredd, djup och omfång på tillgängliga data
	Säkert, etiskt och praktiskt möjligt att samla in

Varje gång en sådan händelse sker så blir det en ganska omfattande diskussion kring: *”Ska vi utvärdera? Vem ska göra det? Hur ska det göras? Vem ska vara med? Vilka befogenheter finns”* [...] Särskilt stora händelser som går tvärs över kommuner eller involverar många aktörer, då är det inte alltid uppenbart vem som ska [utreda].

Det har man lärt sig den hårda vägen, att uppgifter tvättas [...] Vi fick tre gånger be om att få ut [specifik information]. Och varje gång fattades det uppgifter som vi hade fått från andra håll [...] När man då hörde av sig igen och talade om [att det saknades] [...] *"Oj då, ja vi rensar bort lite som är onödigt för er, men vi rensade visst bort för mycket!"*. Så fick man en ny bibba och så fattas det fortfarande uppgifter. [...] Då kom de [med nya] uppgifterna och så bad man så mycket om ursäkt [...] Någonstans måste man ge sig [...] men man undrar [...] *Vad är det mer som vi inte får reda på?"* Man måste inse att även [...] företrädare för myndigheter, mörkar för att rädda sitt eller myndighetens skinn.

Utgångspunkten för denna typ av utredningar bör vara att den ska göras skyndsamt [...] Det hela blir gammalt, ingen är intresserad längre [...] Saker och ting hinner förändras [...] och vår analys är inte längre relevant

Har inte beställaren utredarkompetens
själv så är det inte så lätt att bolla vad
som är möjligt att ta med i
utredningen.

[Utvärderingar] är ofta politiskt känsliga, så det som får lov att stå i dem är ofta banalt och uppenbart, det vill säga att du kommer aldrig att finna någon fundamental kritik av systemet i en utvärderingsrapport.

[Utvärderingar] är skrivna i en på förhand bestämd riktning, det vill säga som de används för att understödja en dagordning som redan finns där [innan händelsen].

[En utredning] tog för lång tid tyckte [chefen].
 Hen var på flera gånger, att nu måste det bli
 färdigt. *"Ja, men vi måste ha den här tiden på oss
 och ta reda på det här och intervjua färdigt".*
"Nej, även en dålig utredning är en utredning".
 Ja, med det menade hen då att vi kunde sätta en
 bock i kanten. Så skit samma vad vi kommer
 fram till.

Dessa utvärderingar är typiska för vad man kan kalla ett *"Cover my Ass-papper"*.

Man tänker nog två målgrupper. Media som man fruktar [...] den öppenhet som krävs i ett modernt samhälle är också den direkta anledningen till att det inte finns någon kritik, inte står något av intresse i dessa rapporter. Det ska finnas tillräckligt med kritik så att de [granskad aktörerna] blir godkända av media [...] som om det vore en *"riktig utvärdering"*, men inte så mycket [kritik] att de öppnar för någon form av fördömanden av systemet. Sedan den andra målgruppen, det är den politiska nivån, [rapporten görs] för att tillfredsställa den politiska nivån.

Lite rädd är man nog [...] för att blottlägga sig helt, fullt och fast och få ut sina brister. [...] man väljer [utredare] beroende på vad man tror att man ska kunna få ut. Vilka som är [...] vänligt sinnade och hur man har utrett tidigare [...] väljer inte någon som har varit för kritisk.

De flesta [...] utredningar sker internt inom egen organisation. Det är väldigt svårt att vara helt öppen, transparent, med alla fel och brister i egen organisation

Hur kan metodiken för att utreda kriser utvecklas?

Hur kan metodiken för att utreda kriser utvecklas?	
<i>Huvudkategori</i>	<i>Underkategori</i>
Utveckla stöd och vägledning i genomförandet	Brist på juridiskt, metodologiskt och psykologiskt stöd
	Brist på värderings- och bedömningsgrunder
Utveckla aktörernas kultur och vilja att lära och utvecklas	Dokumentation
	Förhållningssätt och kultur
	Intresse för att lära från inträffade händelser
Tillgång till utredningsexpertis	Oberoende expertgrupp med mandat
	Kunskapsutbyte med andra länder

Vi fick väldigt mycket skit [när utredningen presenterades]. Hat- och hotmejl. Allt ifrån [namnger deltagande aktör], till allmänheten [...] Det var ett ramaskri bland civilbefolkning [när utredningen presenterade slutsatser som gick emot allmänhetens oupplysta uppfattning] [...] *"Vem är du som törs säga någonting om det?"* [...]

Vi gräver och försöker ta reda på vad som gick fel och varför och vad vi borde ha gjort, men vi är inte så duktiga på att fråga oss vad som gick bra och varför. Det tycker jag är ett perspektiv jag saknar.

[Den statliga myndigheten] borde ha en typ av ständig befogenhet att [utvärdera] när händelser av den här typen inträffar [som går] tvärs över sektorer, tvärs över kommungränser [...] händelser som kunde fått allvarliga konsekvenser [...] Då bör det bildas en utvärderingsgrupp [...] med en överordnad och allmän befogenhet.

Ett forum för utvärdering och lärande som är 100% oberoende [...] åtskilt från de sektorsindelade myndigheterna. Ett slags isolerad tankesmedja [...] akademiska analytiker, tillgång till personer från myndigheter med specialkompetens [...] ett kontinuerligt forum för metodutveckling [...] som samarbetar med [övriga nordiska länderna] [...] 8–10 personer [...] som utvecklar metodik, diskutera händelser och läser andra utvärderingar och samlar in lärande, publicerar en tidskrift [med erfarenheter], nyhetsbrev [...] och som när händelserna inträffar får i uppgift [...] att vara inbäddade forskare.

Poly-kriserna och utvärdering

Vad behövs och vad är möjligt?

Ja du... tack för att ni lyssnat...

Vad tycker ni efter vad ni hört?

Tack!

Anna Johansson, fil.dr.

Mälardalens universitet

021- 10 73 37, 073-662 09 63

anna.johansson@mdu.se

Utbildning Student Alumni Samverkan Forskning

Stort kunskapstapp vid kriser

2018-03-22 | Forskning/Samverkan

Anna Johansson, forskare vid MDH, har analyserat metoder för att utreda olika typer av inträffade kriser i Norden och i Storbritannien. Studien visar att det saknas tillvägagångssätt för hur en inträffad kris ska följas upp, men också att det finns liknande utmaningar och behov i de olika kriserna gällande hur arbetet bedrivs.

Västmanland

START P4 PROGRAM A-Ö TABLÅ LÄTLISTOR ARKIV OM... TIPS!

Foto: Michael Berville/Sveriges Radio.

Ny studie vid MDH: Brister i uppföljningar av kriser

(5:17 min)

Publicerat torsdag 22 mars kl 22:12

svt NYHETER

VÄSTMANLAND

forskning.se

Anna Johansson är universitetslektor vid MDH och har bland annat tittat på krisutredningen kring den stora skogsbranden i Västmanland. Foto: TT / MDH

Ny studie vid MDH: Stort kunskapstapp vid kriser

En studie vid Mälardalens högskola visar att det saknas tillvägagångssätt för hur olika kriser ska följas upp.

Anna Johansson är forskare vid Mälardalens högskola, MDH, och har tittat på olika metoder för att utreda olika samhällskriser som uppstått i Norden och Storbritannien. Hon har bland annat tittat på den stora skogsbranden i Västmanland 2014.

Det måste bli lättare att lära av kriser

23 mars 2018 Artikel från Mälardalens högskola. Ämne: Samhälle & kultur, Utbildning & skola

Branden i Västmanland har utretts på längden och tvären. Trots detta är det svårt att få en tydlig bild av vad som egentligen hände. Det behövs bättre dokumentation och en tydlig strategi för lärandeprocessen i samband med kriser, menar forskare.

